

**TURLI KASB EGALARI MULOQOT XULQINING
LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI**

Nosirova Shoiraxon Ulug'bek qizi

FarDU tayanch doktorant

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12683241>

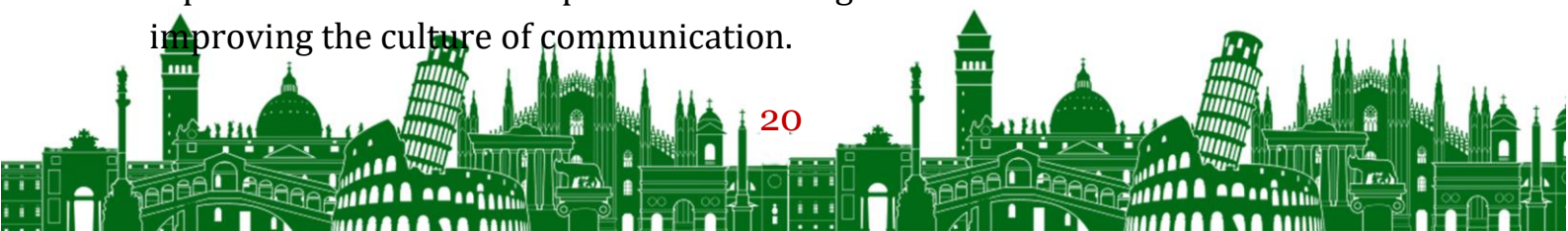
Annotatsiya: Ushbu maqolada turli kasb egalari muloqot xulqining lingvokulturologik jihatlarini tadqiq etilgan. Tadqiqot jarayonida adabiyotlar tahlili, kuzatish va so'rovnomalar usullaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, har bir kasb vakillari o'ziga xos muloqot uslubiga ega bo'lib, ular orasida sezilarli farqlar mavjud. Maqolada kasb vakillari muloqotidagi lingvokulturologik xususiyatlar atroflicha muhokama qilingan va aniqlangan xulq-atvor namunalari tahlil qilingan. Xulosada kasb vakillari muloqot madaniyatini yaxshilashga qaratilgan tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: lingvokulturologiya, muloqot xulqi, kasb madaniyati, verbal muloqot, nonverbal muloqot

Аннотация: В этой статье исследуются лингвокультурологические аспекты коммуникативного поведения людей разных профессий. В ходе исследования использовались методы анализа литературы, наблюдения и анкетирования. Результаты показывают, что у представителей каждой профессии свой стиль общения, между которыми существуют существенные различия. В статье подробно рассмотрены лингвокультурологические особенности общения представителей профессии и проанализированы выявленные модели поведения. В заключении даны рекомендации, направленные на совершенствование культуры общения представителей профессии.

Ключевые слова: лингвокультурология, коммуникативное поведение, профессиональная культура, вербальное общение, невербальное общение

Abstract: this article explores the linguoculturological aspects of communication behavior of people of different professions. In the research process, methods of literature analysis, observation and survey were used. The results show that representatives of each profession have their own style of communication, among which there are significant differences. The article discusses in detail the linguistic features of the dialogue of representatives of the profession and analyzes the identified patterns of behavior. In the conclusion, representatives of the profession are given recommendations aimed at improving the culture of communication.

Keywords: linguoculturology, communication behavior, occupational culture, verbal communication, nonverbal communication

Har bir inson muayyan ijtimoiy va professional guruhga mansubligini muloqot jarayonida namoyon qiladi. Kasb egalari o'rtasidagi muloqotda ham o'ziga xos lingvokulturologik xususiyatlar mavjud bo'lib, ular ushbu guruh vakillarining til va madaniyatini aks ettiradi [1]. Turli kasb egalari muloqot xulqidagi farqlarni o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Zero, samarali muloqot ko'nikmalari professional muvaffaqiyat va hamkorlikdagi muhim omillardan biri hisoblanadi [2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Mazkur tadqiqotda kuzatish va so'rovnoma usullaridan foydalanildi. Kuzatish jarayonida turli soha vakillari (shifokorlar, o'qituvchilar, huquqshunoslar, sotuvchilar) ishtirokidagi 20 ta muloqot vaziyati qayd etildi va tahlil qilindi. So'rovnoma 100 nafar respondentni qamrab oldi va ularga muloqot uslubi, til vositalari va noverbal xatti-harakatlar haqida savollar berildi.

Kasb madaniyati va muloqot xulqi o'rtasidagi aloqadorlik ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, Hymes kasb vakillarining muloqot kompetensiyasi ularning kasbiy vazifalari bilan bog'liq ekanligini ta'kidlaydi [3]. Gumperz esa muloqot uslubidagi farqlar ijtimoiy va madaniy omillar ta'sirida shakllanishini qayd etadi [4].

Shuningdek, turli kasb vakillari muloqotidagi lingvokulturologik xususiyatlar ham tadqiqotchilar diqqatini tortgan. Masalan, Wierzbicka shifokorlar va bemorlar muloqotida qo'llaniladigan so'z va iboralarni tahlil qilgan [5]. Candlin esa huquqshunoslar nutqidagi rasmiy uslub va terminlarning ahamiyatini o'rgangan [6].

NATIJALAR

Kuzatish va so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, turli kasb vakillari muloqot xulqida sezilarli farqlar mavjud:

- Shifokorlar muloqotida ilmiy-tibbiy atamalar, rasmiy-muomala so'zlari ko'p uchraydi, shuningdek, noverbal vositalar (imo-ishora, mimika) faol qo'llaniladi;
- O'qituvchilar nutqida esa tushuntirish, ko'rsatma berish, savollar ko'proq kuzatiladi. Ular talabalarga tushuntirishda oddiy va aniq til vositalarini tanlashga harakat qilishadi;
- Huquqshunoslar muloqotida rasmiy-idoraviy uslub, huquqiy terminlar salmoqli o'rin tutadi. Ularda noverbal muloqot kamroq namoyon bo'ladi;

▪ Sotuvchilar muloqotida esa erkin uslub, undash so'zlari, emotsional-ekspressiv vositalar ko'p ishlatiladi. Ular xaridorlar bilan muloqotda ijobiy hissiyotlarni ifodalashga intilishadi.

So'rovnoma ishtirokchilarining aksariyati (78%) o'z kasblaridagi til va muloqot xususiyatlarini to'g'ri belgilay oldi. Ular kasbiy muloqotdagi rasmiy, ilmiy va erkin uslublar, terminlar, murojaat shakllari kabi muhim jihatlarga e'tibor qaratdilar.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, professional faoliyat muloqot xulqining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Kasb madaniyatining o'ziga xos jihatlari muloqot jarayonidagi til vositalari, uslub va xatti-harakatlar tanlovi bilan uzviy bog'liq [7]. Har bir guruh vakillari uchun umumiy bo'lgan lingvokulturologik belgilar mavjud bo'lsa-da, ayni paytda til sohibining individual xususiyatlari ham muhim ahamiyat kasb etishi mumkin [8].

Kasb vakillari muloqotidagi verbal va noverbal vositalar uyg'unligi samarali muloqotga erishish, o'zaro tushunish va hamkorlikni ta'minlashda katta rol o'ynaydi [9]. Shu bois, professional muloqot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda ushbu jihatlarga alohida e'tibor qaratish lozim.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, turli kasb egalari muloqot xulqi o'ziga xos lingvokulturologik xususiyatlarga ega. Ushbu xususiyatlar kasbiy faoliyat va madaniyat ta'sirida shakllanadi hamda muloqot jarayonida til vositalari va xatti-harakatlar tanlovini belgilaydi. Kasb vakillari muloqot samaradorligini oshirish uchun quyidagilarga amal qilishlari maqsadga muvofiq:

- Professional faoliyat doirasidagi til vositalari va atamalarni puxta o'zlashtirish;
- Muloqot vaziyati va suhbatdoshga moslashgan uslublardan foydalanish;
- Noverbal vositalar (imo-ishora, mimika) dan o'rinli va samarali foydalanish;
- O'zgalar fikri va madaniyatini hurmat qilish, muloqotga ijobiy munosabatda bo'lish.

Tadqiq etilgan muammo yuzasidan keyingi izlanishlar turli gender, yosh va millat vakillari muloqot xulqidagi o'ziga xos jihatlarga bag'ishlansa maqsadga muvofiq bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ter-Minasova, S.G. (2000). Yazyk i mezhkul'turnaya kommunikatsiya [Language and Intercultural Communication]. Moscow: Slovo. [in Russian]

2. Utegenova, S., & Mirzabaeva, U. (2024). TODAY'S IMPORTANCE AND PROSPECTS OF AUDIT ACTIVITIES IN UZBEKISTAN. Евразийский журнал академических исследований, 4(6), 93-95.
3. Utegenova, S., & Oralbaeva, F. (2024). O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishda mamlakatning investitsion muhiti jozibadorligini oshirish. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 1(6), 131-134.
4. Utegenova, S., & Rozumova, D. (2024). ANALYSIS OF THE COMPOSITION AND DYNAMICS OF THE ENTERPRISE'S CURRENT ASSETS. Modern Science and Research, 3(2), 979-983.
5. Bayjanov, S. X., & Abishov, M. S. (2024). DEVELOPING THE ACTIVITY OF JOINT STOCK COMPANIES BY IMPROVING DIVIDEND POLICY. Science and innovation in the education system, 3(3), 94-97.
6. Tajenova, G. E., Baijanov, S. X., Abishov, M. S., & Madreimov, A. K. (2022). PROVIDING AGRICULTURAL PRODUCTS TO THE POPULATION AND FINANCING IT BY THE STATE WAYS TO IMPROVE SUPPORT. NeuroQuantology, 20(22), 1598.
7. Sarsebaevich, A. M., & Qizi, J. Z. R. (2024). УЗБЕКИСТОН ХУДУДЛАРИДА ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИГИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ САМАРОДОРЛИГИ ТАҲЛИЛИ. Science and innovation, 3(Special Issue 24), 616-621.
8. Mukhammed, A. (2023). AGRICULTURAL ECONOMY. Science and Innovation, 2(3), 26-27.
9. Sarsenbaevich, A. M., G'ayratovna, N. A., & Saparbaevich, K. A. (2022). QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 1(1), 206-210.
10. Turdyeva, G., Abishov, M., & Allambergenova, U. (2024). OVERSEAS EXPERIENCE OF RISK ASSESSMENT OF COMMERCIAL BANKS. Modern Science and Research, 3(2), 894-899.
11. Туленова, К. Ж., & Расулев, Э. Х. (2024). ОБРАЗОВАНИЕ В РУСЛЕ ОСНОВНЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ТЕНДЕНЦИЙ XXI ВЕКА. Science and innovation, 3(Special Issue 18), 718-721.
12. Туленова, К. Ж. (2023). К ВОПРОСУ ОБ ИСТОКАХ ФИЛОСОФИИ МЕНЕЖМЕНТА: ОПЫТ ЯПОНИИ. Science and innovation, 2(Special Issue 7), 118-121.

13. Tulenova, K. (2022). CORRELATION OF NATIONAL AND GENERAL HUMAN VALUES IN THE PROCESS OF PERSONALITY FORMATION. Science and Innovation, 1(7), 1610-1617.
14. Каримбаев, Р., & Абдуллаева, Н. (2024). РЕВОЛЮЦИЯ В МЕДИЦИНЕ: ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ ДЛЯ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ. Innovations in Science and Technologies, 1(3), 22-24.
15. Рахматуллаева, М. К. (2023). ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ (Doctoral dissertation).
16. Mamatkulov, B. M., & Rakhmatullayeva, M. K. (2023). Some Characteristics of Children's Illnesses under One Year and Ways to Reduce Them. American Journal of Medicine and Medical Sciences, 13(4), 507-510.
17. Mamatkulov, B., & Rakhmatullayeva, M. (2023). ВЛИЯНИЕ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ НА СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ.
18. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ТАБИАТ ФАЛСАФАСИГА ОИД БИЛИМЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(4-2), 1312-1320.
19. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ҚАДИМГИ ШАРҚ ВА АНТИК ДАВР ФАЛСАФАСИНИНГ ЎЗАРО ФАРҚ ҚИЛУВЧИ ВА ЎХШАШ ЖИҲАТЛАРИ. Academic research in educational sciences, 4(5), 669-677.
20. Азимова, Ч. А. (2022). ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ЭРКИНЛИК ТУШУНЧАСИНИНГ ИЖТИМОЙ-ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ. Academic research in educational sciences, 3(6), 410-415.

